

פרפראות פאר

מדרש פליאה כשהלך אל העקידה אמר אדם דואג על איבוד דמיו ואינו דואג על איבוד ימיו

עמוד א מפתח נושאים פרשת וירא תשע"ז

ביאור הקושיא באשה עיניה צרה באורחים
מבן יהוידע וגם בדרך צחות ובדרך הלצה

עמוד ח

אשה אינה רוצה אורחים משום שרוצה
לדבר עם בעלה מבן יהוידע

איך אמרו מצאתיו בסדום כשכבר היה רחוק
מסדום

ביאור נפלא בשיפלותם של אברהם משה
ודוד מהרש"א

עמוד ט

אברהם אבינו הוא האדם הגדול בענקים
ומש"ר היה עניו מכל האדם

למה אמר כי ידעתיו תוך כדי סיפור רשעות
סדום קושית המהרש"א

עמוד י

מדרש פליאה אדם דואג על איבוד דמיו ואינו
דואג על איבוד ימיו, ושוברו המובא בשם
גדולי עולם

עמוד יא

למה העלים הקב"ה מאלישע את מותו של
הנער

פירוש המילה והנה איל "אחר"

עמוד יב

ביאור הכתוב שאמר על אודות בנו בלבד,
ואח"כ אמר על הנער ועל אמתך

רמז בדרך צחות, להתנהגות הישמעלים
דהיום

עמוד ב

אם אמר א"א לאליעזר אין אמונה בעבד איך
שלחו על האורחים ועל הזיווג ביאור ע"ד
פשט צחות והלצה

הסימן שמסר הקב"ה לאברהם הוא ממתני
יהיה אפשר ללמוד במישוב

עמוד ג

גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני השכינה,
ביאור בדרך צחות

ג' טעמים נאמרו בשאלת המלאכים והם
כנגד ג' שליחויות של המלאכים

עמוד ד

ביאור נאה לקושית המהרש"א בורץ
לקראתם הרי רץ אחריהם ולא לקראתם

למה לא נתרפא אברהם אבינו באבן שהיתה
תלויה בצוארו

עמוד ה

אברהם אבינו ייחד תפלתו אל הקב"ה בלבד
ולא פנה אל סגולות

ביאור נורא מהאר"י הק' בדברי הגמרא

עמוד ו

כל הקובע מקום וכו' בדרך צחות

ביאור אומז"ל אי עניו אי חסיד

פירוש אי עניו אי חסיד שפירשנו נמצא בספר
דרך משה ובספר מגיד תעלומה

עמוד ז

על מה בירכו בכוס של ברכה

ולאחר שבדק אברהם אבינו שאינו משנה במילי אחריני, האמינו על החזרת האבידה, שהרי אמרו חז"ל כי מציאת השידוך הוא בעל אבידה המחזר אחר אבידתו, (קידושין ב' ע"ב) ולפיכך האמינו על השבת האבידה,

ובדרך צחות יש לפרש

כי מצינו שהחזיר האבידה בטביעות עינא, פירוש בטביעות עינא ע"ד שאמר, (בראשית כ"ד מ"ד), אנכי ניצב על עין המים, ואמר היא האשה אשר הוכיח ה' לבן אדוני, וזהו טביעות עינא שהיה בו, ויש להאמינו ע"כ.

וי"ל בדרך הלצה, בי בשידוך הראשון בעולם לימדה תורה שאין אמונה בשדכן.

* * * * *

הסימן שמסר הקב"ה לאברהם ממתי יהיה אפשר ללמוד במיושב

איתא במדרש, (רבה בראשית פרשה מ"ח פסקה ז'), רש"י בראשית י"ח א'), רבי ברכיה משום ר' לוי אמר ישב כתיב, בקש לעמוד, א"ל הקדוש ברוך הוא שב אתה סימן לבניך, מה אתה יושב ושכינה עומדת, כך בניך יושבין ושכינה עומדת על גבן, כשישראל נכנסים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות והן יושבים לכבודי ואני על גבן שנאמר (תהלים פב) "אלוקים נצב בעדת אלי",

איתא בגמרא, (מגילה כ"א ע"א), תנו רבנן, מימות משה ועד רבן גמליאל לא היו למדין תורה אלא מעומד, משמת רבן גמליאל, ירד חולי לעולם, והיו למדין תורה מיושב, והיינו דתנן משמת רבן גמליאל בטל כבוד תורה. ע"כ,

הסימן שמסר הקב"ה לאברהם אבינו

אפשר לפרש, מה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו, ואתה סימן לבניך, פירוש, שכאשר יבוא חולי לעולם, אזי, כמו שאמרתי לך שב ואני אעמוד בגלל חולי שבך, כך, יהיו הם לומדים תורה מיושב בגלל חולי שבהם, ואני אעמוד, כדאיתא בגמרא, שכשירד חולי לעולם, היו למדין תורה מיושב, וזה היה הסימן. וזה הפירוש, ואתה, סימן לבניך.

* * * * *

אם אמר א"א לאליעזר אין אמונה בעבד איך שלחו על האורחים ועל הזיווג ע"ד פשט צחות והלצה

איתא בגמרא, (בבא מציעא פ"ו ע"ב), כתיב (בראשית י"ח א'), "והוא יושב פתח האוהל כחום היום", מאי כחום היום, אמר רבי חמא ברבי חנינא, אותו היום יום שלישי של מילה של אברהם היה, ובא הקדוש ברוך הוא לשאול באברהם,

הוציא הקדוש ברוך הוא חמה מנרתיקה, כדי שלא יטריח אותו צדיק באורחים, שדריה לאליעזר למיפק לברא, נפק ולא אשכח, אמר, לא מהימנא לך, היינו דאמרי תמן לית הימנותא בעבדי, נפק איהו חזייה להקדוש ברוך הוא דקאי אבבא, ע"כ,

הקושיא אם לא האמינו איך שלחו לראות אורחים, וביותר איך האמינו למצוא זיווג הגון ליצחק

אפשר לבאר, כי אליעזר היה עבד נאמן מסור לרבו באופן שאין דומה לו, וכאשר ראה את רבו ביסורים, לא רצה לגלותו כי יש אורחים, וכאשר ראה א"א שאליעזר מסור עבורו יותר מדאי, אמר לו שאינו מאמינו, והלך בעצמו לראות,

לפי זה מובן, כי חשב א"א שאליעזר יהיה בעזרו להכנסת אורחים, אך לא חשב שנאמנותו היא כ"כ גדולה שיהיה מוכן לומר דבר שאינו,

ובכך מבואר מה שאמר, "לית הימנותא בעבדי", שפעמים יש שהעבד מסור כל כך, שיש דברים שאין להאמינו.

ביאור הענין ע"ד חיפוש השידוך הוא מחזר אחר אבידה

איתא בגמרא (בבא מציעא כ"ג ע"ב), בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשנו במלייהו, במסכת, ובפוריא, ובאושפיזא. מאי נפקא מינה? אמר מר זוטרא, לאהדורי ליה אבידתא בטביעות עינא. אי ידעינן ביה דלא משני אלא בהני תלת, מהדרינן ליה, ואי משני במילי אחריני, לא מהדרינן ליה. ע"כ,

יש לפרש, באושפיזא, הם אורחים, ולפי זה נהג אליעזר עבד אברהם כרבנן דמשנו במלייהו באורחים,

"וויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל",

להודיע ששרה אמנו צנועה היתה.

מאי באהל - כדי לחבבה על בעלה.

כדי לשגר לה כוס של ברכה. ע"כ,

שלושה הטעמים שנאמרו בשאלה איה שרה אשתך
הוא לכל מלאך עפ"י שליחותו

יש לבאר כפתור ופרח,

כי שלשת ההסברים שבגמרא,

צנועה היתה,

לחבבה על בעלה,

לשגר לה כוס של ברכה,

באים כל אחד כנגד שליחות אחרת של המלאכים, שהם, לבשר את שרה, לרפא את אברהם, למהפכיה לסדום,

צנועה היתה, כנגד המלאך שבא להפוך את סדום

איתא במדרש, (בראשית רבה פרשה מ"א ד') א"ר יצחק, כתיב (תהלים פ"ט) "מצאתי דוד עבדי" היכן מצאתיו בסדום. ע"כ,

ומכיון וצנועה היתה, למדנו (יבמות ע"ז ע"ב) שאין דרכה של אישה לקדם, ולפיכך הותר דוד לבוא בקהל, לפי"ז, צנועה היתה היה כנגד המלאך שבא להפוך את סדום, ורמז לו שגם כשסדום תיהפך יינצל לוט בזכות דוד המלך שייצא מזרעו,

לשגר לה כוס של ברכה כנגד המלאך שבא
לרפואתו

כנגד המלאך שבא לרפאות את אברהם, אמר, לשגר לה כוס של ברכה, ורמז שבא לרפואתו, ע"ד הא דאיתא בגמרא (בבא בתרא נ"ח ע"ב) בראש כל אסוון אנא חמר. (בראש כל רפואות אני היין), לפיכך שלח יין מכוס של ברכה,

לחבבה על בעלה כנגד המלאך שבא לבשר את שרה

גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני השכינה, ביאור בדרך צחות

איתא בגמרא, (שבת קכ"ז ע"א) אמר רב גדולה הכנסת אורחין, מהקבלת פני שכינה דכתיב, (בראשית י"ח ג') "וויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר" וגו', והניחו, (להקב"ה) והלך לקבל האורחים, ע"כ,

קבלת פני השכינה הוא אמצעי להכנסת אורחים

איתא בגמרא (סוטה י"ז ע"א), איש ואשה זכו שכינה ביניהן,

מבואר, דכי תבנה בית חדש הוא הזמן לקבלת פני השכינה,

ובוודאי אחד המטרות הנשגבות בבנין בית חדש הוא קיום מצוות הכנסת אורחים בביתם,

מבואר א"כ, כי מצוות הכנסת אורחים, היא מטרה בקיום הבית,

קבלת פני השכינה, הוא אמצעי לקיום בית נאמן בישראל, ולכן גדולה הכנסת אורחים שהיא מטרה בבנין הבית, יותר מקבלת פני השכינה שהוא אמצעי לקיום בית נאמן בישראל.

* * * * *

ג' טעמים נאמרו בשאלת המלאכים והם כנגד ג' שליחויות של המלאכים

כתיב (בראשית פרק י"ח ב') "והנה שלשה אנשים נצבים עליו" וגו',

ג' המלאכים נשלחו לג' שליחויות

איתא בגמרא (בבא מציעא דף פ"ו עמוד ב') מאן נינהו שלשה אנשים - מיכאל וגבריאל ורפאל.

מיכאל - בא לבשר את שרה,

רפאל - בא לרפא את אברהם,

גבריאל - אזל למהפכיה לסדום. ע"כ,

ומכיון וכשהיה אברהם אבינו רץ אחריהם, היו פני המלאכים לקראתו בגלל השכינה שהיתה למעלה מראשותיו, לפיכך אמר, "וירץ לקראתם",

* * * * *

למה לא נתרפא אברהם אבינו באבן שהיתה תלויה בצוארו

איתא בגמרא (בבא בתרא ט"ו ע"ב) רבי שמעון בן יוחי אומר, אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו, שכל חולה הרואה אותו, מיד מתרפא,

קושית המהרש"א

מדוע לא נתרפא א"א באבן טובה שהיתה תלויה בצוארו,

ומתרץ, מכיוון, ואברהם אבינו לא רצה להתרפאות רק ע"י הקב"ה בעצמו, ולא ע"י סגולות, לכן לא נתרפא ע"י האבן טובה,

וז"ל המהרש"א, מדוע לא נתרפא א"א באבן טובה שהיתה תלויה בצוארו,

לפי שיש בענין רפואת הגופות לחליים, דברים סגוליים, ויש רפואות טבעיות, ואברהם אבינו ידע בכל, גם רפואות סגוליים, וזו היא האבן טובה שהוא דבר סגוליי, ואע"ג דניתן רשות לאדם להתרפאות, ממדת תמימות לבקש רחמי שמיא, עכ"ל,

יש לתרץ קושית המהרש"א בדרך אחר,

בדיוק בלשון הגמרא מצינו, אבן טובה, היתה, (בלשון נקבה), תלויה בצוארו של אברהם אבינו, וכל חולה הרואה אותו, (בלשון זכר), ולא כתוב רואה אותה, שהרי פשטות הלשון נראה שכשרואה את האבן מתרפא, והיה צ"ל רואה אותה, ולמה נאמר רואה אותו,

ביאור הכונה הרואה אותו הוא ראיית פני הצדיק

ואפשר הכוונה, שהחולה נתרפא, ע"י שראה אותו, דייקא, כלומר, שהביט בפניו של אברהם אבינו, וע"י ראיית הצדיק היה

כנגד המלאך שבא לבשר את שרה, אמר לחבבה על בעלה, מכיון ובאותו היום נאסרה בהרחקה, כדאיתא (בבא מציעא פ"ז ע"א), לפיכך אמר, כי אותו ריחוק היה, כדי לחבבה על בעלה, ולומר, שהיא ההכנה ללידתה את יצחק,

* * * * *

ביאור נאה לקושית המהרש"א בירץ לקראתם הרי רץ אחריהם

איתא בגמרא (בבא מציעא פ"ו ע"ב), כתיב (בראשית י"ח ב'), "וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו, וירא וירץ לקראתם",

מעיקרא אתו (באו המלאכים) קמו עליה (עמדו עליו), כי חזיוהו (לאברהם אבינו) דהוה ליה צערא (שהינו בצער), אמרו, לאו אורח ארעא למיקם הכא, והלכו ממנו, מיד וירץ לקראתם,

ובמהרש"א (בבא מציעא פ"ו ע"ב), מקשה, היה צריך לכתוב וירץ אחריהם, כיון שפירשו הימנו, והלכו ממנו, מאי "וירץ לקראתם",

ביאור המהרש"א לקראתם פירוש לקרוא אותם

ומבאר המהרש"א, דמלת "לקראתם" פירושו כמו "לקרוא אותם" שהיה רץ אחריהם לקרוא להם ולהחזירם, עכ"ל,

תירוץ נאה לקושית המהרש"א

איתא בגמרא (שבת י"ב ע"ב, נדרים מ' ע"א) הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב לפניו מפני ששכינה למעלה מראשותיו של חולה, ע"כ,

לפי"ז אפשר לתרץ את קושית המהרש"א

מכיון שהשכינה היתה למעלה מראשותיו של אברהם אבינו ע"ה, היו המלאכים צריכים לילך לאחוריהם כשפניהם כלפי השכינה, כפי שנוהגים אצל צדיקי אמת ששכינה עמם, שאין מסובבים הפנים מהם, אלא הפנים כלפי השכינה,

ביאור נורא מהאר"י הק' בדברי הגמרא

כתב בספר דרך משה בשם האר"י ז"ל, (מובא בענף יוסף שבספר עין יעקב, על הגמרא בברכות דף ו' ע"ב, בד"ה כל הקובע), עיי"ש, (הספר דרך משה נדפס לראשונה באמסטרדם בשנת תנ"ט, ובנוסח השער כתוב, חיברו הרב המוכיח מוהר"ר משה כהנא, אב"ד ור"מ דק"ק גיביטש, במדינת מערהערין, בהוצאת חת"ס עמוד כ"ו)

וכך כתב, איתא בגמרא (ברכות ו' ע"ב) כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו וכו', ע"כ,

איתא בכתבי האר"י הקדוש, שכאשר איכא זמנים של ריחוק, (כנפסק ביו"ד סי' קצ"ה ס"ה), הדרך היחידה לקירוב הוא ע"י דבר קבוע,

ועכשיו בגלות בעוה"ר, אנו מרוחקים מהשי"ת, משום שחטא חטאה ירושלם וגוי וגוי (איכה א' ח'), והדרך היחידה להתקרב אליו הוא ע"י דבר קבוע, ולכן יש להיות קובע מקום וכו' ואז, אלוקי אברהם בעזרו, ודפח"ח, עכ"ל,

יש לבאר לפי דברי האר"י הקדוש, למה אלוקי אברהם דייקא,

אפשר לומר, דאברהם אבינו היה מתקשה להבין הבטחתו של הקב"ה כי עם ישראל יתקיים מזרעו, לפי שהיה בן מאה שנה ושרה בת תשעים שנה, וזרע אין לו,

וסימן ראשון שנתן לו הקב"ה כי ההבטחה עומדת להתקיים, היה ע"י שפירסה שרה טומאה, וע"י הריחוק דייקא, קירב דעתו לדעת בוראו, שראה כי מתקיימת ההבטחה כי כלל ישראל יהיה מזרעו, ונתקרב ע"י הריחוק,

ואברהם אבינו היה קובע, את המקום בלבד, כלומר הקב"ה בלבד לתפלתו. כמו שפירש המהרש"א לעיל, ולכן אלוקי אברהם, דייקא.

* * * * *

מתרפא, ואברהם אבינו שלא היה מביט בעצמו, לא נתרפא ע"י כך,

ובכך מתורץ כפ"פ קושיית המהרש"א, מדוע לא נתרפא א"א באבן טובה שהיתה תלויה בצוארו.

* * * * *

אברהם אבינו ייחד תפלתו אל הקב"ה בלבד ולא פנה אל סגולות

איתא בגמרא (ברכות ו' ע"ב) כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו וכו', ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום,

דכתיב (בראשית י"ט כ"ז) וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם, ע"כ,

כתב המהרש"א (ברכות ו' ע"ב ד"ה כל הקובע מקום)

איתא בגמרא (ב"ב כ"ה) כל הרוצה להחכים ידרים להעשיר יצפין,

מבואר, דכל המשנה מקום תפלתו, הוא מקבל שפע וכח אלקי כפי אותו המקום והרוח,

אבל הקובע לו מקום אחד לתפלתו בלי שינוי, הוא מייחד כחות אלקים לשם האחד האמיתי,

וזה אומרו אלקי אברהם בעזרו שנאמר וישכם וגוי, שעל ידי אברהם נתייחד שמו יתברך ב"ה בעולם, וראוי לומר עליו אי חסיד, שזו ממדת חסידות הוא, שמבקש צרכיו ממדת הרחמים ואין פונה פניו לבקש גדולות בדרך אחר, עכ"ל המהרש"א,

הקובע מקום לתפלתו הכונה להקב"ה

ובכך אפשר לבאר, כל הקובע מקום, כלומר שהתפלל רק אל המקום ב"ה. ולא פנה לסגולות ולדבר אחר. "אלקי אברהם בעזרו",

* * * * *

קביעות המקום שלו, הוא סימן של עניו
וחסיד, על דרך אומרם ז"ל, מקום, הוא
סימן,

* * * * *

פירוש אי עניו אי חסיד שפירשנו נמצא בספר דרך משה ובספר מגיד תעלומה

בספר בדרך משה (ליום ט' עמוד ל"א בהוצאת
מכון חתם סופר), (בשיח הפרשה מביא דבר זה
כשם ספר הגן אך הפירוש נמצא בספר בדרך משה
שהודפס יחד עם ספר הגן)

ז"ל בספר בדרך משה, ובזה מיישב העולם
כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם
בעזרו שקבע מקום לתפלתו וכשמת אומרים
לו אי חסיד אי עניו מתלמידיו של א"א
ברכות ו' ע"ב

וקשה למה דוקא אומרים שבח הזה, אלא,
מפני שקבע מקומו, ועל כרחך היה
מהראשונים בבית הכנסת אם כן היה חסיד
וגם למטה קבע מקום בתחלה והיה עניו וקל
להבין

וזה כונת הפסוק (משלי כ"ב ד') לעני"ד עקב
עונה יראת ה' אל תקרא עקב אלא קבע ר"ל
שתהיה קובע מקום ואם תשאל איך אוכל
לקבוע מקומי על זה אמר הפסוק עונה
ויראת ה' ר"ל עי"ז תבחר מקומך ואז תוכל
כל פעם לעמוד במקום אחד וקל להבין,

על זה רמז בתורה (דברים ז' י"ב) והיה עקב
תשמעון ר"ל אל תקרא עקב אלא קבע ר"ל
שיקבע מקום לתפלתו תשמעון לטובה עכ"ד,

ביאור אי חסיד אי עניו מבעל בני יששכר

בספר מגיד תעלומה (מבעל בני יששכר, ברכות
ו' ע"ב) כתב, אי עניו אי חסיד, שמעתי
הפירוש דבזמניהם לא היה להם מקומות
קבועים בבה"כ רק כל אדם במקום שהי'
מוצא מקום פנוי עמד שם להתפלל

והנה כשהאדם היה רוצה לקבוע לעצמו
מקום קבוע היה צריך להיות מכת הזריזים
החסידים לזרז עצמו להיות מהראשונים

כל הקובע מקום וכו' בדרך צחות

איתא בגמרא (ברכות ו' ע"ב) כל הקובע מקום
וכו', אלקי אברהם בעזרו, ע"כ,

אפשר לפרש הגמ' בדרך צחות, דמי שהולך
ממקומו, ומשנה מקום, הרי הוא זקוק
לשלשה ברכות שנאמרו אצל אברהם אבינו,
אך מי שקובע מקום, ואינו משנה ממקומו,
אינו נזקק

לאותם שלשה ברכות שאליהם נזקק אברהם
אבינו, וזהו, כל הקובע מקום, שאינו משנה
מקום, אלקי אברהם, שהוא היה נזקק
לשלשה ברכות, בעזרו, פירוש שאינו נזקק
לברכות הללו.

* * * * *

ביאור אומז"ל אי עניו אי חסיד

איתא בגמרא (ברכות ו' ע"ב) כל הקובע מקום
לתפלתו אלקי אברהם בעזרו, וכשמת
אומרים לו אי עניו אי חסיד,

ויש לשאול תרתי, האחד, למה אומרים עליו
דווקא שתי דברים הללו, עניו וחסיד,

ועוד, איך יעשה אדם ויהיה קובע מקום
לתפלתו תמיד, אם וכאשר יבוא אורח מן
השוק שאינו מכיר את מקומו, וישב במקומו,
הרי שוב אינו קובע מקום לתפלתו,

אלא אפשר לומר, כי באחד משתי דרכים
יכול להיות שהאדם יהיה קובע מקום
לתפלתו ותמיד יושב באותו מקום,

האחד, אם הוא עניו, ותופס את מקומו
בקצהו האחרון של ביהמ"ד, ששם, לא יבוא
אורח ארעי, ויישב שם,

השני, אם הוא חסיד המשכים קום לעבודת
הבורא, ותמיד ימצא פנוי את מקומו שקבע
לעצמו, ובכך אפשר שמקומו יהיה מקום
קבוע, לפי"ז יש לומר, כי מקום קבוע, הוא
סימן שיש בו אחד משתי דברים הללו, או
עניו, או חסיד,

ובכך פרשתי בדרך צחות, את מאמר חז"ל
הנ"ל, כל הקובע מקום לתפלתו, כשמת
אומרים לו אי עניו אי חסיד, דלפיכך
אומרים עליו, אי עניו אי חסיד, דהרי

בביה"כ טרם יקחו אחרים את מקומו הקבוע,

או היה צריך להיות מכת הענוים העומדים למטה אצל הפתח וכיוצא, שאילו המקומות לא יקחו האחרים כי כ"א רוצה לעמוד במקומות הגבוהים, והנה לפי"ז אדם שהיה נזהר בקביעות מקום בודאי או שהיה חסיד או שהיה עניו וז"ש עליו אי עני"ו אי חסיד.

* * * * *

על מה בירכו בכוס של ברכה

כתיב (בראשית י"ח ו'), "וימהר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי שלש סאים קמח סלת לושי ועשי עוגות"

איתא בגמרא (בבא מציעא פ"ז ע"א), יודעים היו מלאכי השרת ששרה אמנו באהל היתה אלא מאי באהל כדי לחבבה על בעלה, רבי יוסי ברבי חנינא אמר כדי לשגר לה **כוס של ברכה**,

ועוד איתא שם, כתיב לושי ועשי עוגות, וכתיב, ויקח חמאה וחלב ובן הבקר ואילו **לחם** לא אייתי לקמייהו, אמר אפרים מקשאה תלמידו של רבי מאיר משמיה דרבי מאיר, אברהם אבינו אוכל חולין בטהרה היה וכו',

וקשה, מכיון ולחם לא אייתי לקמייהו, א"כ על מה היו מברכין **כוס של ברכה**. וצ"ע.

* * * * *

ביאור הקושיא באשה עיניה צרה באורחים מן יהודע וגם בדרך צחות ובדרך הלצה

כתיב (בראשית י"ח ו') "מהרי שלש סאים קמח סלת לושי ועשי עוגות",

איתא בגמרא (בבא מציעא פ"ז ע"א), כתיב קמח, וכתיב **סלת**, (סלת עדיף מקמח, רש"י),

הקושיא והתירוץ בן יהודע

בספר בן יהודע (בבא מציעא פ"ז ע"א), כתב, בד"ה מכאן שהאשה עיניה צרה באורחין. וז"ל, **מקשים**, פשט הכתוב מורה, **הוא** אמר **קמח**, **והיא** אמרה **סולת**, (שעדיף מקמח) ואם כן היה לה **עין יפה**. (עיי"ש ברש"י)

ותירץ, נ"ל בס"ד, דבלאו הכי קשא, כיון דאברהם אבינו היה לו **עין טובה**, אמאי לא אמר הוא, **סולת**,

ויש לתרץ קושיא זו, שידע א"א, **דשרה** יש לה **עין טובה**, ואין עיניה צרה באורחים, לכן אמר **קמח**, כדי שהיא תאמר **סולת**, ובזה יתברר **עין טובה שלה**,

ולפי זה מוכרח לומר, דאשה דעלמא **עיניה צרה**, דאם כל אשה יש לה עין טובה, מה חידוש יש במדתה של שרה כדי שבא לברר אברהם אבינו אותה בדבר זה, מאחר דאיכא עין טובה בכמה וכמה נשים דעלמא. עכ"ל בן יהודע.

תירוץ הקושיא בדרך צחות

אברהם אבינו היה יודע בבירור את מה שיודעים חוקרים טבעיים דהיום,

והוא, **שקמח** הנטחן עם קליפתו, ללא הורדת הקליפה, הנקרא **קמח מלא**, בריא יותר **מסלת**, שבסולת נטחן רק גרעין החיטה עצמו, וע"כ הוא לבן יותר, מעובד יותר, אבל הקמח המלא בריא יותר מהסלת, וע"ז אמרו ז"ל שהיתה מדתו עין טובה, שהוא אמר **קמח**, יותר מהאשה,

תירוץ הקושיא בדרך הלצה

כתיב, (בראשית י"ח י"א) "חדל להיות לשרה **אורח**, **כנשים**", ומכיוון ושרה היתה עיניה רחבה באורחים, שאמרה **סולת**, ואצלה היה **אורח**, לא כמו אצל שאר **נשים**, כמ"ש **חדל**

להיות לשרה "אורח" כנשים, מכאן שכל אישה עיניה צרה באורחים.

* * * * *

אמר רבי יצחק, מכאן, **שהאשה עיניה צרה באורחין יותר מן האיש**,

ויש לברר, היכן מצינו בתורה, כי מי שאינו מקדם לאורחים, הוא עושה מעשה רע, שעליו נענשו עמון ומואב,

וצ"ל, דדבר זה מצינו **בסדום**, שעליהם אמר הכתוב **ואנשי סדום רעים**, וביארו חכז"ל (סנהדרין ק"ח), שהיו אוסרים לקדם האורחין, ובסדום למדנו שמי שאינו מקדם לאורחים הוא רע, ולכן נענשו עמון ומואב, על אשר לא קדמו אתכם, עם כל זה, ילפינן משרה אמנו שאין דרכה של אישה לקדם, ומכאן בא התירו של דוד המלך, עיין ביחזקאל ט"ז מ"ט ברוע של סדום,

א"כ, הלימוד שצריך לקדם, מצינו **בסדום**, ודוד המלך הותר, משום שאין דרכה של אישה לקדם, וזה הפירוש מצאתיו ע"י מה שלמדו מסדום.

* * * * *

ביאור נפלא בשיפלותם של אברהם משה ודוד מהרש"א

איתא בגמרא (חולין פ"ט עוד א') אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר בר' שמעון, כל מקום שאתה מוצא דבריו של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה עשה אזניך כאפרכסת,

כתיב (דברים ז' ז') "לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם" וגו', אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, חושקני בכם, שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני,

נתתי גדולה לאברהם - אמר לפני (בראשית י"ח כ"ז) "ואנכי עפר ואפר",

למשה ואהרן - אמר (שמות ט"ז ז') ונחנו מה,

לדוד - אמר (תהלים ב"ב ז') ואנכי תולעת ולא איש, חרפת אדם ובזוי עם,

ביאור המהרש"א בכוננת שפלותו של כל אחד בדרבו

כתב המהרש"א (חולין פ"ט א' ד"ה נתתי גדולה לאברהם),

אשה אינה רוצה אורחים משום שרוצה לדבר עם בעלה מבן יהודע

כתב בן יהודע, ונ"ל לפרש הטעם בנשי דעלמא, דעיניהם צרה באורחין, משום דנשים דברניות, ולכן יש לה תאוה לדבר עם בעלה הרבה, וקשה לה הכנסת אורחין לביתה, דאז אינה יכולה להרבות בדברים עם בעלה כרצונה, ועל כן עיניה צרה באורחין כדי שלא ירגילו לבוא לביתה, **עכ"ל בן יהודע**.

* * * * *

איך אמרו מצאתיו בסדום כשכבר היה רחוק מסדום

כתיב (בראשית י"ג י"ג) "ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאוד",

כתיב (תהילים פ"ט כ"א) "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו",

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה מ"א פסקה ד') "מצאתי דוד עבדי" היכן מצאתיו, מצאתיו **בסדום**,

כתיב (בראשית י"ט כ"ב), "מהר המלט שמה וגו', ולוט בא צערה" וגו'

כתיב, (בראשית י"ט ל'), "ויעל לוט מצוער וישב בהר, ושתי בנתיו עמו כי ירא לשבת בצוער וישב במערה הוא ושתי בנתיו",

איך מצא דוד בסדום כשמעשה לוט היה רחוק מסדום

וקשה, הרי מבואר בפסוקים כי לוט היה כבר הרחק מסדום, בשעה שבא עם בנותיו אל המערה, א"כ איך דרשו לומר **מצאתיו בסדום**,

יש לפרש, **איתא בגמרא** (יבמות ע"ו ע"ב), דהתירו של דוד לבוא בקהל, ילפינו מהכתוב (דברים כ"ג ד') "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'", וטעמא דקרא, "על אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים", ומכיון דדרכו של איש לקדם ואין דרכה של אשה לקדם, ילפינן התירו של דוד המלך לבוא בקהל,

"ושפל רוח יתמך כבוד" זה אברהם, שהשפיל רוחו ואמר (בראשית יח) "ואנכי עפר ואפר" לכך קרא אותו הקדוש ב"ה, (יהושע יד) "האדם הגדול בענקים", זה אברהם אבינו, ע"כ,

מבואר במדרש, כי מה שנקרא אברהם אבינו, האדם הגדול בענקים, הוא משום שאמר "אנוכי עפר ואפר",

ביאור בכתוב והאיש משה עניו מאוד מכל האדם, זה אברהם

איתא בגמרא (חולין פ"ט א') אמר רבא ואיתימא ר' יוחנן: גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם. דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר, ואילו במשה ואהרן כתיב ונחנו מה.

לפי האמור אפשר לפרש הפסוק (במדבר י"ב ג') "והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה" ולומר, כי הכונה שהיה יותר מאברהם אבינו שנקרא "אדם",

"אשר על פני האדמה", שא"א אמר אנוכי עפר ואפר, שזה על פני האדמה, וזהו, מכל האדם שזה אברהם אבינו, אשר על פני האדמה. כאמרם גדול שנאמר במשה וכו'

עוד מצינו כי האדם, הכונה לאברהם אבינו,

איתא בגמרא (בבא בתרא טו א) כתיב, (מלכים א ה' י"א) "ויחכם מכל האדם מאיתן האזרחי", איתן האזרחי! אמר רב: איתן האזרחי זה הוא אברהם, גם שם מבואר, מכל האדם, זה אברהם.

* * * * *

למה אמר כי ידעתיו תוך כדי סיפור רשעות סדום קושית המהרש"א

כתיב (בראשית י"ח י"ט) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה',

הקשה המהרש"א (סנהדרין ק"ט ע"ב ד"ה, חתר בחושד), למה היה צריך לומר על אברהם

אברהם אבינו הזכיר יצירת אדם הראשון

אברהם הזכיר שפלות תחלת היצירה שנברא אדם הראשון מן האדמה וז"ש ואנכי עפר ואפר,

אהרון ומשה הזכירו יצירת כל אדם

אהרן ומשה הוסיפו בשפלות יצירת שאר כל אדם, אנחנו מה היתה יצירתנו מדבר של כלום, מאין באת, מה היא,

דוד המלך הזכיר יצירת עצמו

ודוד אמר אנכי תולעת, חרפת אדם וגו', הזכיר שפלות היצירה הפרטית שהיה בו, לפי מה שאחז"ל שהיה ראוי להיות נפל ביצירתו אלא שניתן לו ע' שנים שהיו חסרים לאדם,

וע"ז אמר אנכי בתחלת יצירתי היתי ראוי להיות נפל לבא מיד לרמה ותולעה, וזהו שאמר אנוכי תולעת,

ולחרפת אדם שנחסרו משנותיו בשביל חטאו שהיא חרפתו וק"ל, עכ"ד המהרש"א,

אפשר להוסיף בדברי המהרש"א ביאור מה שאמר דוד המלך ובזוי עם

כתיב (תהלים ב"ב ז') "ואנכי תולעת ולא איש, חרפת אדם, ובזוי עם",

איתא בגמרא (יבמות ע"ו ב') א"ל דואג האדומי: עד שאתה משאיל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו, שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו. מ"ט! דקאתי מרות המואביה.

לפי"ז אפשר לפרש מה שאמר ובזוי עם, לומר שביקשוהו לבזותו שאינו שייך לעם ישראל, וזהו ובזוי עם,

* * * * *

אברהם אבינו הוא האדם הגדול בענקים ומש"ר היה עניו מכל האדם

איתא במדרש (רבה במדבר פרשה י"ג פסקה ג') כתיב (משלי כ"ט) "גאוות אדם תשפילנו, ושפל רוח יתמך כבוד", א"ר תנחומא בר אבא "גאות אדם תשפילנו" זה אדם הראשון וכו',

וכאשר ישבו אצל החתן בעת קבלת פנים כמנהג, אמר ר' יוסף הנ"ל, עתה יושבים פה שני גדולי ישראל ואשר זכיתי להיות בחברתם אבקש אתכם לבאר לי מדרש פליאה א' אשר לא אוכל להבין, על פסוק (וירא כ"ב ו') "וילכו שניהם יחדיו" (הר"ר יוסף היה ג"כ למדן מופלג)

אומר מדרש פליאה ישן הה"ד (תהלים קכ"ו ו') "הלוך ילך ובכה" **אדם דואג על איבוד דמיו ואינו דואג על איבוד ימיו,**

ויען המהר"ש ויאמר כי הסבא של הכלה (המלבי"ם) הוא זקן ממני וראוי לו הכבוד שנשמע ממנו קודם את חות דעתו בזה,

ויקם הג' ויפרש את המדרש בפלפול נאה כדרכו, ועתה נשמע אמר ר' יוסף מאבי החתן את ביאורו,

ויען המהר"ש ויאמר, המדרש יבואר ע"פ הגמ' (זבחים ע"א) **שאם נפסל הדם של הקרבן נשפך לאמה,** ולכן, כאשר שמע יצחק מאביו "לעולה בני" חרד ואמר בלבו, שמא ילך הדם לאיבוד, מכיון שדם עולה שנתערב בדם בכור ישפך, ויצחק היה בכור, פטר רחם לאמו, וא"כ דמיו הוי דם עולה שנתערב בדם בכור, וא"כ ישפכו,

וזהו פי' המדרש פליאה הדהד"כ "הלוך ילך ובכה", כלומר, יצחק הולך ובכה, וזהו אדם דואג על איבוד דמיו, דואג שהדם שלו יאבד, ואינו דואג מה שיאבד ימיו, כלומר חייו,

וכאשר סיים את דבריו קם הגאון המלבי"ם ז"ל מעל כסאו ואמר אין זה כ"א ברוח הקודש שבו פירש המחותר את המדרש פליאה והוא ביאור נפלא מאד וגם פשוט כ"כ,

פירוש זה מובא בספרים רבים בשם גדולים רבים

בשם בעל התניא, (ספר זקן אהרון עמ' 58) **בשם היהודי הקדוש,** (תפארת היהודי קל"ו) **בשם המלבי"ם,** (שמועות טובות עמוד נ"ג) **בשם הגאון מוילנא,** (זכרון אליהו עמוד 25)

אבינו, "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'", תוך כדי אשר אמר ה' את פשעיהם של אנשי סדום,

בא להזהירם לבל יתנהגו כאנשי סדום

ומבאר המהרש"א, כי ידעתיו, ר"ל ידעתיו אותו עונותיהם, (בלשון פועל יוצא) למען אשר יצוה את בניו שלא יעשו כמותן רק בהפך זה, ושמרו דרך ה', דהיינו שישמרו על הדרכים על האורחים כמ"ש באברהם והוא יושב פתח האהל וגו' וכמ"ש ויטע אשל וגו' גם יצוה לעשות צדקה ומשפט כמשמעו, למען הביא וגו' ולולי שיצוה כך, בניו יענשו חס ושלום כסדום,

ביאור הכתוב למען דעת ע"ד הנ"ל

ובדרך זה, אפשר לפרש הפסוק (מיכה פרק ו' ה'), "עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אתו בלעם בן בעור מן השטים עד הגלגל למען דעת צדקות ה',

הלשון למען קשה, דמשמע שיש לזכור את עצת בלק ותשובת בלעם, בכדי לדעת צדקות ה', (עיי"ש במפרשים)

עפ"י דברי המהרש"א, אפשר לפרש כך, דאמר הנביא, שיש לזכור מה יעץ בלק ומה ענה בלעם, למען דעת, פירוש, לצוותן שלא יעשו כמותן.

* * * * *

מדרש פליאה אדם דואג על איבוד דמיו ואינו דואג על איבוד ימיו, ושוברו המובא בשם גדולי עולם

ביאור פלא המובא בספרים רבים בשם גדולי עולם והבאתי המעשה כמובא בספר כרם חב"ד

כאשר בא אדמו"ר הצדיק מהר"ש שניאורסאן הרבי מליבאוויץ זצק"ל לוויטעבסק, לחתונת בנו ר' מנדל עם בתו של הגביר ר' יוסף פאפיערין נכדתו של הג' מלבי"ם זצ"ל וגם הוא (המלבי"ם) בא לחתונת נכדתו

* * * * *

שלא נתפרש בכתוב **שביקש אלישע רחמים**
מלפני ה' בזה, ושומר לה כן בשם ה',

ואולי מקום לומר, מכיון שאלישע מדעתו
 אמר זה, והי עשה רצונו, **ולא דרש מלפני ה'**
 בזה,

לכן אח"ז כשמת הנער **העלים ה' הדבר**
ממנו, והיה זה לו לעונש,

ורק בתחיה זו מפורש במקרא שהתפלל אל
ה', (מלכים ב ד' ל"ג) **ויבא ויסגר הדלת בעד**
שניהם ויתפלל אל ה'. עכ"ד הרד"ל.

* * * * *

פירוש המילה והנה איל "אחר"

איתא בגמרא (ירושלמי תענית י' ע"ב, פרק ב'
 ה"ד) **כתיב** (בראשית כ"ב כ"ג) **וישא אברהם**
את עיניו וירא והנה איל אחר וגו'. **מהו אחר**
וכו' וכו' (ע"ע רש"י, מזרחי, חומש רב פנינים,
בפירוש עקידת יצחק),

א"ל הכונה לאיל של ברית בין הבתרים

אפשר לומר, כי אברהם אבינו הובטח לו כי
ביצחק וכו' **וביקש במה אדע**, וניתן לו
 ההבטחה **בברית בין הבתרים**, ששם נאמר,
 קחה לי וגו' **ואיל משלש**, וכשראה א"א
 שהולך לשחוט את זרעו את יצחק, ולא הבין
אם ברית בין הבתרים קיים, איך **העקידה**
קיימת, ואם **העקידה קיימת**, איך ברית בין
 הבתרים קיים, **ואיך אפשר לקיים שניהם**,
 וכאשר נשא עיניו וירא את **האיל**, הבין כי
 הבטחת **האיל האחר**, מברית בין הבתרים
 קיים, וזהו **והנה אייל אחר**,

* * * * *

למה העלים הקב"ה מאלישע את מותו של הנער

כתיב (מלכים ב' פרק ד' י"ב הפטרת וירא)
"ויאמר אל גחזי נערו קרא לשונמית הזאת
ויקרא לה ותעמד לפניו"

"ויאמר למועד הזה כעת חיה אתי את חבבת
בן",

"וישאהו ויביאהו אל אמו וישב על ברכיה עד
הצהרים וימת",

"וה' העלים ממני ולא הגיד לי",

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק ל"ג) **אמרה**
האשה לבעלה, נעשה נא עלית קיר קטנה
 ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומנורה וכל
 פעם שהוא עובר יסור שם אל העליה שני ויהי
 היום ויבא שמה,

קרא לשונמית, שני "ויאמר קרא לה", ויקרא
 לה ותעמוד בפתח, אמר לה **למועד הזה כעת**
חיה את חובבת בן מפרי מיעידך, אמרה לו
 אדוני זקן מאד וחדלה ממני אורח נשים ואי
 אפשר לעשות הדבר הזה אל אדוני, איש
 האלוקים אל תכזב בשפחתך,

ר' זכריה אומ' **רצון יראיו יעשה עשה**
הקב"ה רצונו של נביא והרתה וילדה, וגדל
 הנער ויצא לו לפוגת נפש לראות בקוצרים
 וקראו אסון ומת, שני ויהי היום ויצא אל
 אביו אל הקוצרים וימת, הלכה האשה להר
 הכרמל ונפלה פניה רצפה לפני אלישע ואמרה
 הלואי שיהיה כלי ריקם אלא שנתמלא
 ונשפך,

אמר הנביא **כל דבר שהקב"ה עושה הוא**
מגיד לי וזה הדבר העלים ממני ולא אמר לי
לקח את המשענת אשר בידו ונתן לגחזי ולא
עלתה בידו, עד שהלך הוא ברגליו ונתן פיו על
 פיו ועיניו על עיניו **והתחיל מתפלל לפני**
הקב"ה ואומר לפניו רבון כל העולמים כשם
 שעשית נסים ע"י אדני אליהו והחיה את
 המת כך יחיה הנער הזה ונעתר לו הב"ה,

כתב הרד"ל (פרק ל"ג אות ל"ו) **רצון יראיו**
יעשה, עשה הקב"ה רצונו של נביא, מפני,

**ביאור הכתוב שאמר על אודות בנו
בלבד, ואח"כ אמר על הנער ועל
אמתך**

להערות הארות ולקבלת העלון
ניתן לפנות אל

"מכון פאר" רחוב חזון איש 2

בני ברק

פקס 03-6161777 ,

נייד 0527-616166

מייל y0527616166@gmail.com

כתיב (בראשית כ"א י"א) "וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות בנו, ויאמר אלוקים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך",

לכאורה קשה, בפסוק נאמר במפורש שהרע לאברהם רק על אודות בנו, ולמה אמר לו הקב"ה, אל ירע בעיניך גם על הנער ועל אמתך,

רק הפירוש הוא, כיוון שהפסוק אומר על אודות בנו, הכונה שאברהם אבינו הצטער על כך שהגר המצרית גרמה שיצא כך בנו ישמעאל, וזהו אודות בנו, פירוש הסיבה שגרמה לכך. וע"ז אמר הקב"ה על הנער ועל אמתך.

* * * * *

**רמז בדרך צחות, להתנהגות
הישמעלים דהיום**

כתיב (בראשית כ"א ט"ו) "ויכלו המים מן החמת ותשלך את הילד תחת אחד השיחים, ותלך ותשב לה מנגד הרחק כמטחוי קשת",

כאן רמזה תורה על דרכם של הישמעאלים המחבלים, שמסתתרים בין העצים ויורים בחיצים, וזה הרמז בכתוב, תחת אחד השיחים, וראתה בעיניה כיצד הוא יורה כמטחוי קשת,

זהו, ותשלך את הילד תחת אחד השיחים, ותלך ותשב לה מנגד הרחק כמטחוי קשת, וליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא.

* * * * *